

Vabariigi Valitsuse määruste muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruste muutmise määruse eelnõu eesmärk on Riigikogus 17.06.2026. a vastu võetud korraldusseaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seadusest (mehitamata sõidukite seire ja tõrje rollijaotus) (902 SE) tulenevate õiguste ja kohustuste rakendamine. Kõnealune seadus tingib ka rakendusaktide muutmise – riigikaitseobjektide õigus mehitamata õhusõiduki lendu sekkuda vajab ka rakendusaktis täpsustamist, samuti vajab mehitamata õhusõidukitest (MÕS) lähtuva ohu tõrjumise tõttu täpsustamist raadioside piiramise kord.

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 23. septembri 2016. a määrust nr 106 „Riigikaitseobjekti kaitse kord“ ja Vabariigi Valitsuse 12. detsembri 2005. a määrust nr 301 „Raadioside piiramise kord“.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Riigikantselei õigusosakonna õigusnõunik Kärt Voor (kart.voor@riigikantselei.ee, 5308 0939) ning julgeoleku ja riigikaitse koordinatsioonibüroo ametnikud. Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Riigikantselei tugitegevuste osakonna büroo- ja dokumendihalduse valdkonna keeleteimetaja Piret Grigorjeva (piret.grigorjeva@riigikantselei.ee, 693 5507).

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud Riigikogus 17.06.2026. a vastu võetud korraldusseaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seadusega (mehitamata sõidukite seire ja tõrje rollijaotus) (902 SE).

Eelnõukohase määrusega muudetakse järgmisi Vabariigi Valitsuse määrusi:

- Vabariigi Valitsuse 23. septembri 2016. a määrust nr 106 „Riigikaitseobjekti kaitse kord“ (RT I, 12.03.2019, 33);
- Vabariigi Valitsuse 12. detsembri 2005. a määrust nr 301 „Raadioside piiramise kord“ (RT I, 29.12.2024, 14).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse Vabariigi Valitsuse 23. septembri 2016. a määrust nr 106 „Riigikaitseobjekti kaitse kord“.

Eelnõu § 1 punktiga 1 täiendatakse määruse § 5 lõike 2 esimest lauset, et objekti ajutiseks riigikaitseobjektiks määramisest teavitatakse lisaks Kaitsepolitsei ametile ka Politsei- ja Piirivalveametit ning Kaitseväge, sest neil kõigil on roll taristukaitse planeerimisel ja teostamisel.

Eelnõu § 1 punktiga 2 muudetakse määruse § 6 lõiget 2. Selleks, et Kaitsepolitseiamet ja Kaitsevägi saaksid vajaduse korral riigikaitseobjekti (RKO) valdajaga ühendust võtta, on vaja, et neil on ajakohastatud RKO valdaja kontaktisiku kontaktandmed. Samuti tuleb RKO valdajal Kaitsepolitseiametit ja Kaitseväge teavitada, kui kontaktisiku andmed muutuvad.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse määruse § 6 lõikega 4, mis sätestab, et kui objekti kohal olevat õhuruumi seiratakse, tagab A-, B-, C- ja F-kategooria objekti valdaja ja turvaettevõtja vastavalt turvategevuse seaduse § 10 lõike 1 punktile 11, et selle objekti kohal oleva õhuruumi seireandmeid jagatakse Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitseväge, Transpordiameti ning lennundusseaduse alusel määratud sertifitseeritud aeronavigatsiooniteenuse osutajaga. Kuivõrd 902 SE-ga muudetakse TurvaTS ning sätestatakse turvaettevõtjale uus kohustus, milleks on turvaobjekti õhuruumi seireandmete (kui õhuruumi seiratakse) jagamine, tuleb määruuses sätesada, et selle kohustuse täitmise tagamine on RKO valdaja ja turvaettevõtja ülesanne (olenevalt sellest, kas turvateenust pakub turvaettevõtte või siseturvakorraldaja).

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse määruse § 7 lõikega 3¹ ja sätestatakse, et Kaitsepolitseiamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsevägi, Riigi Infosüsteemi Amet ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet nõustavad oma pädevuse piires A-, B-, C- ja F-kategooria objekti valdajat mehitamata õhusõidukist tuleneva ohu tõrjumiseks rakendatavate kaitseabinõude vallas.

Kaitseabinõude rakendamise vajadus lähtub objekti riskianalüüsist ning on kohustuslik riigikaitsele tähtsusega objekti valdajale. Elutähtsate teenuste osutajate, sh RKO valdajate nõustamist taristu füüsilise ja küberturvalisuse vallas koordineerib Riigikantselei ja teeb seda koostöös Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitsepolitseiameti, Riigi Infosüsteemi Ameti, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti ning Kaitseväega.

Vabariigi Valitsuse seaduse § 77 lõike 1 p-d 13 ja 14 sätestavad Riigikantselei ülesanded: Riigikantselei juhib riigi julgeolekuolukorra analüüsimist ja hindamist ning riigikaitse planeerimist, koordineerib täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust riigikaitse arendamisel ja korraldamisel ning korraldab psühholoogilist kaitset ning töötab välja riigi kriisireguleerimispoliitika ja koordineerib selle elluviimist. Samuti sätestab Riigikantselei põhimäärus, et Riigikantselei täidab mh ülesannet, milleks on kriisireguleerimispoliitika väljatöötamine ja asjaomaste valitsusasutuste tegevuse koordineerimine selle elluviimisel. Kuivõrd määruse eelnõu laiendab Kaitseväge, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti, Riigi Infosüsteemi Ameti ning Politsei- ja Piirivalveameti ülesandeid ning seejuures on tegemist nn laia riigikaitse rakendamisega, on seetõttu koordineerijaks Riigikantselei.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse määruse § 7 lõikega 5, mille kohaselt edastab Kaitsevägi viivitamata Kaitseväge korralduse seaduse § 3 lõike 3¹ punkti 3 alusel A-, B-, C- ja F-kategooria objekti valdajale Eesti õhuruumi valvamise käigus saadud teabe õhuruumis ja selle lähiümbruses lendavate avastatud ja tuvastatud, objekti ohustavate mehitamata õhusõidukite kohta. See on vajalik, et RKO, mille turvatöötajal ja turvajuhil on MÕS lendu sekkumise õigus, saaks teada, kui ohtlik MÕS neid ohustab, ja vajaduse korral end kaitsta.

Eelnõu § 1 punktiga 6 täiendatakse määruse § 8 lõiget 4 ja sätestatakse, et kinnitatud riskianalüüs ja turvaplaan edastatakse arvamuse andmiseks Politsei- ja Piirivalveametile ning Kaitsevägele.

Normi täiendamine on vajalik seetõttu, et Kaitseväge ning Politsei- ja Piirivalveamet saavad tulenevalt muutnud õhuohtudest lisaülesande nõustada riigikaitseobjekti valdajaid nii riskianalüüsi kui ka turvaplaani koostamisel. Kaitseväel ning Politsei- ja Piirivalveametil on õhuseire ja -tõrje tervikvaade ning nad saavad seetõttu hinnata, kas ja kuidas RKO valdaja meetmed tervikusse sobituvad.

Riigile kriitilise taristu, st riigikaitseobjektide turvameetmed, on mitmekihilised. Esmane taristu valve ja kaitse lasub taristu valdajal. Juhul kui tegemist on ühtlasi ka elutähtsa teenuse osutajaga, määrab lisanõuded elutähtsat teenust korraldav asutus (nt elektri puhul Kliimaministeerium).

Nendeks nõueteks võivad olla erinevad passiivse kaitse nõuded nagu täiendav aed ümber perimeetri, vajalik varuosade varu, et taastada kiiresti teenuse osutamine, vms. Viimase kihina näeb riigikaitseseaduse § 86 lõige 5 ette, et riigikaitseobjekti kaitseks võib kaasata Kaitseväge ja Kaitseliitu korrakaitseseaduse §-des 16¹ ja 16² sätestatud alustel ja korras. See tähendab seda, et turvaplaanis peab kajastuma, millisest ohu lävendist alates on vajalik kaasata riigi jõuasutused taristu kaitse tegevustesse. Samuti tähendab see seda, et nii Politsei- ja Piirivalveametil kui ka Kaitseväel on vajalik oma ressursi planeerimiseks ette teada, mida täpselt saab oma vahenditega taristu valdaja ise teha, millised on olulisemad võimelüngad, mis on kriitilised kaitset vajavad komponendid jms. Tagamaks riigile ja kogu ühiskonnale kõige olulisema taristu kaitse tervikvaates, on vajalik, et koostöö toimib juba planeerimisfaasis, sestap tuleb riskianalüüs ja turvaplaan edastada lisaks Kaitsepolitseiametile arvamuse avaldamiseks ka Politsei- ja Piirivalveametile ja Kaitseväele kui taristu kaitseks kaasatavatele asutustele, samuti kui õhuohtude seire ja tõrjega tegelevatele asutustele.

Eelnõu § 1 punktiga 7 täiendatakse määruse § 9 lõiget 2, et uuendatud riskianalüüs ja turvaplaan edastatakse Politsei- ja Piirivalveametile ning Kaitseväele. See nõue võimaldab Politsei- ja Piirivalveametil ja Kaitseväel olla jooksvalt kursis võimalike muudatustega, mis võivad olla seotud nt investeringutega, personali täiendava väljaõppega, aga kindlasti ka teisenenud julgeolekuolukorraga või -ohtudega. Teavitamine on vajalik, et Politsei- ja Piirivalveamet ja Kaitseväge saaksid teha vajaduse korral muudatuse ka oma plaanides.

Eelnõu § 1 punktiga 8 täiendatakse määruse § 10 lõikega 1¹ ja sätestatakse, et Kaitsepolitseiamet küsib enne turvaplaani kooskõlastamist määruse § 7 lõikes 3¹ nimetatud asutuste arvamust rakendatavate kaitseabinõude kohta.

Riskianalüüs ja turvaplaan tuleb esitada nii Kaitsepolitseiametile, Politsei- ja Piirivalveametile kui ka Kaitseväele. Samas on oluline, et ohtusid vaadatakse 360 kraadi, mis tähendab seda, et küberturvalisuse nõuete kohta peab oma arvamuse andma Riigi Infosüsteemide Amet ning võimaluse kohta kasutada elektroonilise side seaduses sätestatud raadioside piiramist – Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse Vabariigi Valitsuse 12. detsembri 2005. a määrust nr 301 „Raadioside piiramise kord“ ja täiendatakse seda §-ga 2³, mis sätestab raadioside piiramise MÕS-st lähtuva ohu tõrjumiseks.

Korrakaitseseaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse (mehitamata sõidukite seire ja tõrje rollijaotus) eelnõu (902 SE) § 2 punktidega 2 ja 3 täiendatakse elektroonilise side seaduse § 115 uute punktidega, mis võimaldavad raadiosidet piirata Politsei- ja Piirivalveametil (nende poolt valvataval objektil ja selle vahetu läheduse

kohal olevas õhuruumis), julgeolekuasutusel (ehk Välisluureametil ja Kaitsepolitseiametil julgeolekuasutuste seaduses sätestatud korras) ning RKO turvatöötajal ja turvajuhil (ESS § 115 lõike 1 punktis 7 sätestatud tingimustel). Seetõttu tuleb täiendada määrust ning kehtestada tingimused, millal võib raadiosidet piirata MÕS-st lähtuva ohu tõrjumiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

4. Määruse mõjud

Sihtrühm:

- 1) Kaitsevägi;
- 2) Politsei- ja Piirivalveamet;
- 3) Riigi Infosüsteemi Amet;
- 4) Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet;
- 5) Riigikantselei;
- 6) RKO-de valdajad;
- 7) turvaettevõtted/siseturvakorraldajad.

1. Mõju riigikaitseobjektide valdajatele

Vabariigi Valitsuse 6. aprilli 2017. a korraldust „Alaliste riigikaitseobjektide määramine“ muudeti ja täiendati RKO-de nimekirja (AK tase). Käesoleva määruse jõustumisel on mõju kõigile RKO valdajatele, kes peavad edaspidi oma riskianalüüsis ja turvaplaanis arvestama ka mehitamata õhusõidukitest tulenevate ohtudega.

Uue ülesandena peavad Kaitsevägi, Riigi Infosüsteemi Amet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet ning Politsei- ja Piirivalveamet hakkama nõustama RKO-de valdajaid. Kuivõrd tegemist on uue ülesandega, peavad nimetatud asutused oma sisemiste ressursside arvelt leidma võimalused, kuidas nõustamistegevust ellu viia. Nõustamist koordineerib Riigikantselei. Seega ei nähta asutustele ülesandega ette ametikohti ega eelarvelisi vahendeid.

Riigikaitseobjektideks on erinevates kriisides riigile kriitilise tähtsusega taristu. Seni kehtinud korra järgi oli kohustus RKOsid nõustada vaid Kaitsepolitseiametil. Sagenenud drooniinsidentide ning muutunud ohuolukorra tõttu on vajalik kaasata riigile kriitilise taristu kaitseplaanide koostamisse ning ohtudest teavitamisse ka teised asjaomased riigiasutused, et tekiks 360 kraadi vaade kõigile ohtudele.

2. Raadioside piiramise õiguse laiendamise mõjud on esitatud korrakaitseseaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu mõjude osas.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisel ei kaasne tulusid. Määruse rakendamisega nõustamistegevuseks vajalik ressurss tuleb leida sisemiste ressursside arvelt.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Määruse jõustumine on seotud korrakaitseaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu jõustumisajaga (üldkorras). Määrus ei vaja rakendamiseks üleminekuaega ega lisategevusi.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu edastatakse koostöölastamiseks ministeeriumidele ja arvamuse avaldamiseks Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, AS-le Elering, Eesti Turvaettevõtete Liidule, Lennuakadeemiale, AS-le Tallinna Lennujaam, Lennuliiklusteeninduse AS-ile, MTÜ-le Estonian Aviation Cluster, Eesti Kaitse- ja Kosmosetööstuse Liidule, AS-ile Elering, AS-ile Eesti Energia ja Viru Energo OÜ-le.

Keit Kasemets
Riigikantsler